

Anna Skowronek-Mielczarek

WPŁYW CZYNNIKÓW REGIONALNYCH NA FUNKCJONOWANIE MAŁYCH PRZEDSIĘBIORSTW

Wprowadzenie

Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa (MSP) stanowią ponad 99% podmiotów gospodarczych aktywnie funkcjonujących w polskiej gospodarce. Pracujący w tym sektorze to około 70% ogółu pracujących Polaków. Z tego chociażby względu sytuacja sektora MSP w sposób decydujący wpływa zarówno na tempo wzrostu całej gospodarki, jak i poszczególnych regionów. Stanowią one bowiem stymulator rozwoju procesów gospodarczych, a ich imponująca liczba oraz potencjał ekonomiczny warunkują również poziom konkurencyjności i innowacyjności regionów. Z kolei warunki zewnętrzne, w jakich działają przedsiębiorstwa również wpływają na ich możliwości, jak i bariery rozwojowe. Znajomość tych zewnętrznych uwarunkowań związanych z danym otoczeniem, może przyczynić się do wzmacniania konkurencyjności przedsiębiorstw, również w kontekście regionalnym. Z tego też względu w artykule skoncentrowano uwagę na wskazaniu regionalnych uwarunkowań działalności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw.

1. Rodzaje uwarunkowań działalności małych przedsiębiorstw

W literaturze przedmiotu z zakresu zarządzania przedsiębiorstwem można znaleźć rozważania o różnorodnych czynnikach determinujących jego działalność i rozwój¹. Najczęściej są one klasyfikowane na czynniki wewnętrzne związane z funkcjonowaniem danego podmiotu gospodarczego i z osobą właściciela oraz czynniki zewnętrzne w stosunku do przedsiębiorstwa, wynikające z otoczenia, w którym ono funkcjonuje.

Do czynników związanych bezpośrednio z przedsiębiorstwem można zaliczyć m.in.: okres funkcjonowania danego podmiotu na

¹ „Małe i średnie przedsiębiorstwa w świetle Strategii Lizbońskiej”, redakcja naukowa M. Strużycki, Oficyna wydawnicza SGH, Warszawa 2008, s.219

rynku, wielkość przedsiębiorstwa oraz zasięg jego działania, formę prawną prowadzenia działalności gospodarczej, określoną kombinacją szeroko rozumianych zasobów przedsiębiorstwa (w tym zasobów ludzkich, finansowych, rzeczowych, niematerialnych). Czynniki te wpływają z jednej strony na kształtowanie się potrzeb przedsiębiorstwa, z drugiej zaś określają jego potencjał rozwojowy, jak i zdolność do konkurowania na rynku. Z kolei determinanty działalności przedsiębiorstwa związane z osobą przedsiębiorcy to przede wszystkim jego wiek, płeć, wiedza, wykształcenie zawodowe, doświadczenie w biznesie². Można też do nich zaliczyć cechy osobowościowe właściciela przedsiębiorstwa takie jak: skłonność do podejmowania ryzyka, motywacje, wytrwałość w dążeniu do osiągnięcia celów, innowacyjność, potrzeba osiągnięcia sukcesów, określone kompetencje menedżerskie³. Czynniki te można potraktować jako pierwotne, to bowiem one decydują o podjęciu działalności gospodarczej przez konkretnego przedsiębiorcę. Rzutują na sposób zorganizowania danego podmiotu, na procesy zarządzania, dzielenie się obowiązkami z pracownikami. Wpływają też na oczekiwania właścicieli co do możliwości osiągnięcia określonych korzyści wynikających z faktu prowadzenia działalności biznesowej. Wpływ tych czynników szczególnie jest widoczny w małych przedsiębiorstwach, gdzie często właściciel pełni jednocześnie funkcje zarządzającego danym podmiotem gospodarczym. I to od jego decyzji, motywacji, realizowanych celów zależy funkcjonowanie przedsiębiorstwa, jak i jego rozwój.

Ze względu na kontekst niniejszego artykułu, uwarunkowania wewnętrzne nie będą szerzej omawiane. Bardziej interesujące są uwarunkowania zewnętrzne, które związane są z otoczeniem, w którym dane przedsiębiorstwo funkcjonuje. Czynniki te coraz silniej wpływają na podmioty gospodarcze, szczególnie małe, które mają ograniczone możliwości oddziaływania na swe otoczenie. Jednak by sprostać wymogom konkurencji, dynamicznym zmianom rynku, przedsiębiorstwa powinny uwzględnić coraz szerszą listę czynników zewnętrznych. Ich ogół można podzielić w zasadzie na trzy kategorie czynników związanych z otoczeniem konkurencyjnym (mikrootoczeniem), makrootoczeniem oraz z otoczeniem regionalnym (mezootoczeniem). Czynniki te są ze sobą ściśle powiązane, wzajemnie się przenikają, tworząc sieci określonych, coraz bardziej złożonych zależności. Zarządzający przedsiębiorstwami powinni mieć świadomość rosnącej roli czynników otoczenia, które należy obserwować, by odpowiednio przygotować się do działania nastawionego na rozwój. Wydaje się,

² Bławat F., „Przetrawianie i rozwój małych i średnich przedsiębiorstw”, SPG, Gdańsk 2004, s.25

³ „Podstawy zarządzania”, redakcja naukowa M. Strużycki, Oficyna wydawnicza SGH, Warszawa 2008, s. 203-204, Godziszewski B., Haffer M., Stankiewicz M., Sudoł S., „Przedsiębiorstwo. Teoria i praktyka zarządzania”, PWE, Warszawa 2011, s.27

że konieczne jest w tym zakresie coraz szersze zorientowanie się na szybką zmienność zjawisk w otoczeniu, umiejętność diagnozowania nawet słabych sygnałów rynkowych, które mogą przyczynić się do rozwoju przedsiębiorstwa, albo stać się dla niego zagrożeniem.

Otoczenie konkurencyjne (mikrootoczenie) obejmuje wszystkie podmioty gospodarcze, z którymi dane przedsiębiorstwo ma powiązania kooperacyjne lub konkurencyjne. Z jednej strony mogą to być dostawcy maszyn, towarów, siły roboczej oraz kapitału, z drugiej zaś grupy odbiorców wytwarzanych dóbr czy świadczonych usług przez dane przedsiębiorstwo. Wynika to z faktu, iż każde przedsiębiorstwo działa na styku czterech rynków tj. pracy, zaopatrzenia, finansowym oraz zbytu. Pierwsze trzy z nich są w przeważającej mierze rynkami kosztotwórczymi dla przedsiębiorstwa. To z tych rynków przedsiębiorstwo pozyskuje środki produkcji, niezbędne dla funkcjonowania oraz rozwoju. Decyzje dotyczące ich pozyskania wiążą się zawsze z wydatkowaniem określonych nakładów finansowych, powstawaniem kosztów działalności. Z kolei na rynku zbytu przedsiębiorstwo weryfikuje swoją użyteczność dla finalnego odbiorcy oraz kreuje dochody, środki na rozwój czy przetrwanie.

Podmioty otoczenia konkurencyjnego są ze sobą wzajemnie powiązane, mogą aktywnie na siebie oddziaływać, prowadzą swoistą grę ekonomiczną, wobec tego analiza otoczenia konkurencyjnego jest niezwykle istotna dla każdego podmiotu gospodarczego. Przedsiębiorstwo nie przystosowuje się biernie do tego otoczenia, ale ma możliwość jego kształtowania, wpływania na zewnętrzne warunki swego funkcjonowania. Jest to też otoczenie w praktyce działania przedsiębiorstw najlepiej przez nie rozpoznane. Uważa się też, iż właśnie o tych czynnikach najłatwiej jest pozyskać określone dane⁴. Stąd przedsiębiorstwa najczęściej koncentrują się właśnie na analizie tych uwarunkowań, zdecydowanie rzadziej obserwują inne czynniki zewnętrzne. Jest to dość istotne ograniczenie oceny uwarunkowań zewnętrznych, bowiem to poziom regionalny i makrootoczenia determinuje zachowania podmiotów otoczenia konkurencyjnego. Wobec tego warto poddawać analizie informacje o tym, co dzieje się w tym dalszym otoczeniu, by we właściwy i racjonalny sposób podejmować decyzje biznesowe.

Makrootoczenie obejmuje zespół warunków funkcjonowania przedsiębiorstwa, wynikających z tego, iż działa ono w konkretnym kraju, systemie polityczno-prawnym oraz ekonomicznym. Cechą makrootoczenia jest to, iż wpływa ono bardzo silnie na możliwości działania oraz rozwoju przedsiębiorstwa, jednak samo przedsiębiorstwo nie jest w stanie wpływać na te warunki. Z punktu widzenia przedsiębiorstwa warunki te są więc zjawiskami i trendami, które trzeba znać oraz przewidywać. Stanowią one zmienne od niego niezależne. Czyn-

⁴ „Zarządzanie małą i średnią firmą”, redakcja naukowa M. Matejun, Difin, Warszawa 2012, s.60

niki warunkujące działania przedsiębiorstwa a wynikające z makrootoczenia najczęściej można zestawić w następujące grupy czynników (poddawane szerokiej analizie w literaturze przedmiotu): ekonomiczne, polityczno-prawne, społeczno-demograficzne, przyrodniczo-technologiczne oraz międzynarodowe⁵.

Wśród czynników ekonomicznych, przedsiębiorstwa powinny poddawać ciągłej obserwacji: stopę wzrostu ekonomicznego danego kraju; wielkość i tempo zmian PKB; wysokość stopy procentowej oraz jej zmiany; wahania kursów walut; poziom inflacji i prognozy jej zmian, poziom zadłużenia zagranicznego i wewnętrznego; stopę konsumpcji i oszczędności; poziom inwestycji i wielkość ponoszonych nakładów inwestycyjnych; warunki uzyskania pomocy publicznej ze strony państwa; poziom bezrobocia, itp. Wśród czynników polityczno – prawnych trzeba monitorować: regulacje prawne dotyczące swobody lub ograniczeń w prowadzeniu działalności gospodarczej, przepisy prawne w obrocie gospodarczym, również związane z obrotem międzynarodowym; uwarunkowania prawne związane z prawem pracy, prawem podatkowym, ochroną środowiska, normami technicznymi czy normami bezpieczeństwa; regulacje prawne dotyczące ochrony praw konsumenta; ustawodawstwo antymonopolowe i ochrona konkurencji; zakres i formy preferencji rozwoju określonych sektorów w gospodarce, co wynika z realizowanej polityki rządu; itp. Wśród czynników społeczno – demograficznych warto koncentrować się wokół pojawiających się trendów np. związanych z coraz większą wrażliwością na sprawy ekologii, ochrony środowiska; uniwersalizacją wzorców konsumpcji, form spędzania wolnego czasu, odchodzenia od modelu państwa opiekuńczego; zmian w statusie społecznym kobiet, liczbie i rozmieszczeniu ludności, gęstości zaludnienia, strukturze wiekowej ludności, również zmian w poziomie wykształcenia ludności; poziomie aktywności zawodowej ludności; mobilności zawodowo - społecznej; wielkości i strukturze gospodarstw domowych, rozkładach dochodów ludności, intensywności i kierunkach migracji ludności, itp. Z kolei do czynników przyrodniczo – technologicznych, które powinno się poddawać analizie, zalicza się najczęściej: dostępność do zasobów naturalnych; położenie geograficzne, uwarunkowania klimatyczne, zmiany stanu środowiska naturalnego; szybki rozwój nowoczesnych technologii i kierunki zmian obserwowane w tym zakresie, skrócenie czasu wdrażania wynalazków, różnego typu innowacji produktowych i technologicznych; rozwój infrastruktury komunikacyjnej, telekomunikacyjnej, Internetu; szybkość transferu technologii; dostępność do efektów prac naukowo-badawczych; nakłady finansowe państwa na wspieranie innowacyjności przedsiębiorstw, itp. Wreszcie w ramach uwarunkowań międzynarodowych powinno się obserwować postępującą globalizację; poziom kon-

⁵ Szerzej: M. Romanowska „Planowanie strategiczne w przedsiębiorstwie”, PWE, Warszawa 2009, G.Gierszewska, M. Romanowska, „Analiza strategiczna przedsiębiorstwa”, PWE, Warszawa 2009

kurencji międzynarodowej; sankcje i ograniczenia stosowane w obrocie międzynarodowym; międzynarodowe unormowania prawne np. normy prawa Unii Europejskiej; przynależność danego kraju do międzynarodowych organizacji gospodarczych, politycznych, militarnych, itp.

Jak wynika z powyższych rozważań czynników o charakterze ogólnym jest bardzo wiele, stąd ich obserwacja może być i utrudniona, jak i nadmiernie kosztowana. Przedsiębiorstwa powinny zatem koncentrować się na obserwacji tych, które najsilniej wpływają na ich działalność. Szczególnie zaś na tych, które mogą utrudniać, bądź zagrażać rozwojowi. Monitoring tego typu czynników pozwala przedsiębiorstwom lepiej przygotować się do zjawisk kryzysowych, jak i ograniczać ryzyko niepowodzeń w biznesie. Na znaczeniu zyskują w tym zakresie systemy wczesnego ostrzegania, które w dużej mierze są skoncentrowane właśnie na obserwacji czynników makrootoczenia.

Te dwa zbiory czynników zewnętrznych nie wyczerpują wszystkich możliwych determinant działalności przedsiębiorstw. Konieczne jest też dokonywanie analizy czynników regionalnych, które kształtują równie silnie warunki działania przedsiębiorstw, szczególnie zaś z grupy mikro i małych.

2. Znaczenie uwarunkowań regionalnych dla małych przedsiębiorstw

Warto zauważyć, iż czynniki makrootoczenia działają na wszystkie przedsiębiorstwa w sposób podobny. Natomiast uwarunkowania regionalne mają już charakter specyficzny, związany z konkretnym regionem. Inna zatem będzie wiązka tych uwarunkowań np. w regionach o wysokim poziomie rozwoju ekonomiczno – społecznego, a inna w regionach o niższym poziomie. Poszczególne regiony charakteryzują się bowiem innym poziomem syntetycznego wskaźnika poziomu przedsiębiorczości⁶. Taki wskaźnik od lat szacuje PARP. Jest on ustalany na podstawie miejsca zajmowanego przez dany region w podrankingach, które obrazują kształtowanie się następujących zmiennych dotyczących rozwoju przedsiębiorczości:

- liczba przedsiębiorstw aktywnych na 1000 mieszkańców (dla przedsiębiorstw mikro, małych i średnich);
- liczba pracujących na aktywny podmiot w firmach mikro, małych i średnich;
- pracujący w przedsiębiorstwach aktywnych (mikro, małych i średnich) na 1000 mieszkańców;
- przychody na aktywne przedsiębiorstwo mikro, małe i średnie;
- przychody na pracującego w aktywnej firmie mikro, małej,

⁶ „Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, PARP, Warszawa 2011”, s.79

średniej;

- udział kosztów w przychodach w aktywnych przedsiębiorstwach mikro, małych i średnich;
- przeciętne wynagrodzenie w przedsiębiorstwach aktywnych, małych i średnich;
- nakłady inwestycyjne na mikro, małe i średnie przedsiębiorstwo aktywne;
- nakłady inwestycyjne na pracującego w aktywnym przedsiębiorstwie mikro, małym i średnim.

Dane w tym zakresie zaprezentowane w tabeli 1, a dotyczące syntetycznego wskaźnika przedsiębiorczości, wyraźnie świadczą o tym, iż to regionalne warunki działania mogą wpływać na lokalizację działalności przedsiębiorstw, jak i ich rozwój w konkretnych regionach.

Tabela 1. Syntetyczny wskaźnik przedsiębiorczości w 2010 roku

Województwo	Wskaźnik	Miejsce w Polsce
dolnośląskie	57,95	6
kujawsko - pomorskie	45,13	8
lubelskie	43,33	10
lubuskie	26,15	15
łódzkie	38,72	13
małopolskie	59,23	5
mazowieckie	85,64	1
opolskie	44,62	9
podkarpackie	29,49	14
podlaskie	40,77	11
pomorskie	82,31	2
śląskie	65,64	4
świętokrzyskie	39,74	12
warmińsko - mazurskie	23,85	16
wielkopolskie	71,54	3
zachodnio - pomorskie	45,90	7

Źródło: „Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, PARP, Warszawa 2011”, s.85

Uwarunkowania regionalne zdecydowanie silniej wpływają na rozwój przedsiębiorstwa niż czynniki makrootoczenia. Szczególnie jest to wyraźnie widoczne w odniesieniu do małych przedsiębiorstw. To one najczęściej działają na lokalnych i regionalnych rynkach, poddawane są silnym wpływom określonej regionalnej konfiguracji czynników zewnętrznych. Stąd powinny mieć zdecydowanie większą wiedzę na

temat regionalnych determinant swego rozwoju. Do uwarunkowań regionalnych rozwoju przedsiębiorstw zalicza się zatem szeroko rozumianą atrakcyjność inwestycyjną danego regionu, dostępność różnorodnych zasobów, działania władz samorządowych wspierających rozwój przedsiębiorczości, działania instytucji otoczenia biznesu⁷.

3. Atrakcyjność inwestycyjna regionu a małe przedsiębiorstwa

Na rozwój przedsiębiorstwa w układzie regionalnym wpływa potencjał ekonomiczny danego regionu, poziom PKB przypadający na mieszkańca, poziom życia społeczności lokalnej, struktura dochodowa tej społeczności. Są to czynniki determinujące chłonność regionalnego rynku, tworzące dla małych przedsiębiorstw albo szanse rozwojowe, albo istotne zagrożenie. Szczególnie istotna jest ta chłonność dla przedsiębiorstw usługowych, zapewniając im odpowiedni rynek sprzedaży, ale też z punktu widzenia małych przedsiębiorstw produkcyjnych i handlowych wpływa na możliwości zwiększania obrotów, optymalizację kosztów logistycznych itp.

Poziom infrastruktury komunikacyjnej, informacyjnej danego regionu wpływa na jego atrakcyjność inwestycyjną. Ułatwia zatem, bądź utrudnia przedsiębiorstwom organizację zapatrzania, jak i dostaw wytworzonych towarów do ich klientów. Z kolei dostępność do infrastruktury telekomunikacyjnej oznacza możliwość podniesienia sprawności funkcjonowania przedsiębiorstwa, wdrażania systemów informatycznych wspierających zarządzanie, jak i procesy operacyjne. Trudno bowiem sobie dziś wyobrazić szybkie, efektywne i skuteczne działania przedsiębiorstwa jako reakcje na zmiany w otoczeniu, bez dostępu do Internetu, technologii komunikacyjno-informatycznych. Tym samym nasycenie regionu taką infrastrukturą podnosi atrakcyjność i siłę przyciągania potencjalnych inwestorów, przedsiębiorców.

Równie istotna dla przedsiębiorstw w układzie regionalnym jest dostępność do lokalnych i regionalnych zasobów ludzkich, finansowych, surowców naturalnych, rzeczowych, zasobów technologii i wiedzy. Szczególnie ważna jest jakość kapitału ludzkiego. Jest ona uzależniona od takich cech mieszkańców danego regionu, jak struktura wiekowa, poziom wykształcenia, posiadane kwalifikacje zawodowe potencjalnych pracowników. O jakości regionalnych zasobów ludzkich decyduje też system szkolnictwa zawodowego i wyższego w danym regionie, jego określona specjalizacja, dostępność do usług szkoleniowych, możliwości kształcenia ustawicznego. Wpływa to na mobilność zasobów ludzkich, które pozyskują przedsiębiorstwa, jak

⁷ Szerzej: „Małe i średnie przedsiębiorstw w gospodarce regionu” redakcja naukowa M. Strużycki, Oficyna wydawnicza SGH, Warszawa 2008, „Przedsiębiorstwo, region, rozwój”, redakcja naukowa M. Strużycki, Difin, Warszawa 2011

i zaspokajanie ich popytu na pracowników z określonymi umiejętnościami i kwalifikacjami.

Równie istotnymi uwarunkowaniami regionalnymi są walory kulturowe i tradycje gospodarcze danego regionu, klimat inwestycyjny, który może zachęcać do inwestycji i rozwoju na danym terenie, możliwości nawiązywania współpracy z innymi podmiotami gospodarczymi. Pojedyncze przedsiębiorstwa często nie są w stanie same oprzeć się przytłaczającej konkurencji ze strony dużych, międzynarodowych podmiotów gospodarczych. Dlatego też w układzie regionalnym dochodzi do nawiązywania współpracy z innymi firmami, instytucjami oraz zapleczem naukowo-badawczym. Połączenie przedsiębiorstw daje również większe możliwości w generowaniu innowacji. Przedsiębiorstwa, które miały ograniczony dostęp do wiedzy, dzięki kontaktom z innymi firmami, instytucjami mają większy potencjał w tworzeniu innowacyjnych. Współpraca pozwala również odnieść korzyści skali, pozwala na transfer wiedzy, innowacji i technologii do firm.

Podsumowując na atrakcyjność inwestycyjną regionu składa się wiele elementów, do których zaliczyć można m.in.:

- potencjał ekonomiczny regionu, chłonność rynku regionalnego i lokalnego;
- zróżnicowanie lokalnej działalności biznesowej (możliwość znalezienia nisz rynkowych, interesujących partnerów gospodarczych z komplementarnymi produktami czy usługami),
- dostępność do sprawnej i niezawodnej infrastruktury transportowej i komunikacyjnej,
- dostępność do usług związanych z obsługą działalności biznesowej (np. doradztwo podatkowe, prawne, usługi szkoleniowe, usługi finansowe itp.), dobre warunki życia mieszkańców - gwarancja bezpieczeństwa, dostęp do odpowiednich usług ochrony zdrowia, właściwa oferta edukacyjna, kulturalna,
- dostępność do wykwalifikowanej kadry o określonym profilu wykształcenia (odpowiednie szkolnictwo zawodowe, absolwenci szkół wyższych),
- zaplecze badawczo-rozwojowe (oferta jednostek naukowych, instytutów badawczych, jednostek wdrażających nowoczesne technologie, szkół wyższych),
- możliwość nawiązywania współpracy gospodarczej, kooperacji z partnerami biznesowymi, ale i jednostkami naukowo-badawczymi, izbami przemysłowo-handlowymi itp.

4. Działalność samorządu a małe przedsiębiorstwa

We wszystkich zakresach podnoszenia atrakcyjności inwestycyjnej regionu ważna jest działalność jednostek samorządu terytorialnego.

Mogą one bowiem aktywnie uczestniczyć w tworzeniu tych warunków, zarówno poprzez bezpośrednią realizację inwestycji infrastrukturalnych, oświatowych, edukacyjnych, związanych z bezpieczeństwem i opieką zdrowotną, jak i poprzez wspieranie różnego typu inicjatyw gospodarczych, np. zakładanie spółek z przedsiębiorcami, współfinansowanie związków przedsiębiorców, ośrodków transferu technologii i innowacji, itp..

Działania samorządu terytorialnego wspierające rozwój przedsiębiorstw koncentrują się zazwyczaj na poniższych priorytetach:

- rozwój infrastruktury technicznej i informatycznej, które przyczyniają się do wzrostu konkurencyjności danego regionu;
- wspieranie inwestycji – zazwyczaj przez stymulowanie powstawania i wsparcie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw oraz przez działania przyciągające kapitał zagraniczny;
- wspieranie instytucji otoczenia biznesu przez rozwijanie w układzie regionalnym działań innowacyjnych i technologii oraz sektora informacji i usług konsultacyjno-doradczych;
- działania dla rozwoju zasobów ludzkich na danym terenie, których skutkiem powinna być poprawa efektywności jego funkcjonowania w regionie.

To od sprawności i efektywności tych działań w dużej mierze zależy kształtowanie się atrakcyjności inwestycyjnej danego regionu. A jej określony poziom przyciąga potencjalnych inwestorów, przedsiębiorców.

Rozwiązaniem, które może wpływać na działalność podmiotów gospodarczych w określonych regionach jest pomoc wobec przedsiębiorstw udzielana przez jednostki samorządowe. Znajomość zasad otrzymywania takiej pomocy przez przedsiębiorców jest dla nich cenna umiejętnością, która z powodzeniem mogą wykorzystywać dla wzrostu poziomu swojej konkurencyjności. Pomoc samorządu dla podmiotów gospodarczych można w zasadzie podzielić na dwa rodzaje instrumentów: dochodowe i wydatkowe. Pierwsze z nich poprzez pośrednie formy pomocy z pewnością wpływają na atrakcyjność danego regionu. Natomiast drugie będące instrumentami bezpośredniej pomocy wobec przedsiębiorstw, przyczyniają się do tworzenia właściwego otoczenia biznesowego i tym samym sprzyjającego inwestycjom klimatu.

Stymulujące wzrost aktywności gospodarczej instrumenty dochodowe mają za zadanie ograniczać liczne obciążenia przedsiębiorstw wobec sektora publicznego. Zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem jednostki samorządu terytorialnego mogą w ustalonych granicach obniżać maksymalne stawki w podatkach lokalnych określone przez Ministerstwo Finansów. Do najważniejszych podatków z punktu widzenia mikro i małych przedsiębiorstw, które mogą ulec obniżeniu, zalicza się podatek od nieruchomości, podatek od środków transportu

oraz w przypadku osób fizycznych rozliczających się w formie karty podatkowej podatek od działalności gospodarczej. Ponadto przedsiębiorcy mogą korzystać z rozkładania na raty, odraczania, umarzenia lub zaniechania poboru w zakresie podatków i opłat będących bezpośrednio dochodami jednostek samorządowych.

Instrumenty wydatkowe, jak sama nazwa może sugerować, dotyczą wydatków ponoszonych przez jednostki samorządu terytorialnego, w sposób pośredni lub bezpośredni wpływających na przedsiębiorstwa. Działania te często przybierają postać korzystnych rozwiązań ulepszających warunki zakładania, prowadzenia i rozwoju przedsiębiorstwa. Do instrumentów pomocy pośredniej zalicza się inwestycje władz samorządowych zwiększające atrakcyjność danej lokalizacji dla potencjalnych przedsiębiorstw-inwestorów. Wszelkie inwestycje w okoliczną infrastrukturę wpływają na polepszenie się warunków życia oraz warunków prowadzenia działalności, co wpływa również korzystnie na przedsiębiorstwa funkcjonujące na danym obszarze.

5. Instytucje otoczenia biznesu a małe przedsiębiorstwa

Istotny wpływ na działalność małych przedsiębiorstw mają też instytucje otoczenia biznesu takie jak agencje rozwoju lokalnego i regionalnego, inkubatory przedsiębiorczości, parki i centra technologicznego. Świadczą one na rzecz mikro i małych przedsiębiorstw określone usługi informacyjne, doradcze, szkoleniowe. Ich głównym zadaniem jest wspieranie młodych, rozpoczynających działalność gospodarczą przedsiębiorstw, ułatwiając tworzenie tych przedsiębiorstw i ich funkcjonowanie. Przedsiębiorstwa mogą też otrzymywać wyposażenie techniczne, pomoc prawną w zakładaniu i prowadzeniu działalności, możliwość korzystania ze wspólnej promocji, targów i reklamy. Niejednokrotnie usługi te przedsiębiorcy mogą pozyskiwać na preferencyjnych zasadach, lub wręcz bezpłatnie, bo wiele z tych organizacji to instytucje non-profit. Dlatego też, im wyższy jest w danym regionie poziom dostępności usług instytucji otoczenia biznesu dla przedsiębiorców, tym bardziej atrakcyjny staje się region, w którym występują.

Regionalne fundusze pożyczkowe i poręczeniowe należą również do instytucji otoczenia biznesu. Celem ich funkcjonowania jest finansowe wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw poprzez zwiększenie dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania. Są ogniwem otoczenia regionalnego, które zyskuje na znaczeniu z kilku względów. Po pierwsze, fundusze te koncentrują się na szerokim gronie małych przedsiębiorstw, nie pomijając sektora mikroprzedsiębiorstw. Po drugie, dysponują coraz większymi środkami finansowymi, korzystając z wpływów z funduszy strukturalnych. Jako instytucje otoczenia biznesu są beneficjentami programów operacyjnych. Działalność tych

instytucji może albo wspierać albo zniechęcać przedsiębiorców, stąd też finansowe wsparcie udzielane funduszom pożyczkowym i poręczeniowym pośrednio przekłada się na stymulowanie i rozwój sieci powiązań między tymi podmiotami a lokalną przedsiębiorczością. Po trzecie, fundusze cieszą się coraz większym zaufaniem ze strony przedsiębiorców ze względu na ich specjalizację w udzielaniu konkretnej pomocy przedsiębiorcom, czy to w postaci pożyczek czy poręczeń, ale również w świadczeniu usług doradczych i informacyjnych.

Do uwarunkowań regionalnych należy też działalność instytucji naukowo - badawczych, która może wpływać na dostępność małych przedsiębiorstw do nowoczesnych technologii, mogą one też pośredniczyć w transferze innowacji, kojarzeniu partnerów regionalnych w zakresie prowadzenia działań innowacyjnych. Ich funkcjonowanie może też być zaczynem dla tworzenia parków technologicznych, inkubatorów przedsiębiorczości, centrów transferu technologii, ośrodków transferu wiedzy i innowacji, czyli instytucji wspierających rozwój małych przedsiębiorstw, bądź podnoszących poziom ich konkurencyjności i innowacyjności. W zasadzie można postawić wniosek, iż współczesnemu przedsiębiorstwu, by mogło się rozwijać, nie wystarczą już dotychczasowe źródła wzrostu takie, jak niskie koszty pracy czy dostępność do tanich surowców. Pojawiają się inne źródła tworzenia przewagi konkurencyjnej, np. oparte na wiedzy i innowacjach, które też mogą zagwarantować efektywny rozwój. W tym kontekście to wiedza, postęp techniczny i technologia stają się współcześnie czynnikiem decydującym o konkurencyjności przedsiębiorstwa, jak i regionu.

Podsumowanie

Podsumowując rozważania zawarte w niniejszym artykule, warto wskazać, iż polskie przedsiębiorstwa powinny coraz większą wagę przywiązywać do uwarunkowań zewnętrznych, związanych z funkcjonowaniem w określonym otoczeniu. Czynniki otoczenia można podzielić na te, do których przedsiębiorstwa powinny się dostosowywać, oraz te, na które mogą w określony sposób oddziaływać. Do grupy tych pierwszych zalicza się makro uwarunkowania oraz dużą część czynników o charakterze regionalnym. Do drugiej grupy należą uwarunkowania związane z mikrootoczeniem, jak i część uwarunkowań regionalnych. Wynika z tego, iż uwarunkowania regionalne mają specyficzny charakter. Przedsiębiorstwo jest od nich zależne, ale też na wiele z tych uwarunkowań może wpływać. Uwarunkowania regionalne grupują czynniki, których odpowiednia kombinacja może zdecydowanie przyczynić się do rozwoju przedsiębiorstwa, szczególnie dotyczy to zasobów pozyskiwanych z otoczenia regionalnego, jak i wykorzystania efektów działań władz samorządowych oraz instytu-

cji otoczenia biznesu. Mają one przecież na celu wspieranie rozwoju przedsiębiorczości w regionie poprzez dostarczanie usług informacyjnych, doradczych, prawnych, jak i finansowych, a także stosowanie różnorodnych instrumentów wsparcia. Jednak warunkiem rzeczywistego wykorzystania przez małe przedsiębiorstwa regionalnych możliwości rozwoju, jest z jednej strony umiejętność zdefiniowania przez przedsiębiorstwa własnych potrzeb, które mogą być zaspokajane poprzez umiejętne wykorzystanie regionalnych uwarunkowań, a po drugie zainteresowanie i wiedza na temat tych możliwości, która wśród przedsiębiorców nie jest wystarczająca.

Bibliografia:

1. *„Małe i średnie przedsiębiorstwa w świetle Strategii Lizbońskiej”*, redakcja naukowa M. Strużycki, Oficyna wydawnicza SGH, Warszawa 2008
2. Bławat F., *„Przetrwanie i rozwój małych i średnich przedsiębiorstw”*, SPG, Gdańsk 2004
3. Godziszewski B., Haffer M., Stankiewicz M., Sudoł S., *„Przedsiębiorstwo. Teoria i praktyka zarządzania”*, PWE, Warszawa 2011,
4. G.Gierszewska, M. Romanowska, *„Analiza strategiczna przedsiębiorstwa”*, PWE, Warszawa 2009
5. *„Podstawy zarządzania”*, redakcja naukowa M. Strużycki, Oficyna wydawnicza SGH, Warszawa 2008
6. *„Małe i średnie przedsiębiorstw w gospodarce regionu”* redakcja naukowa M. Strużycki, Oficyna wydawnicza SGH, Warszawa 2008
7. *„Przedsiębiorstwo, region, rozwój”*, redakcja naukowa M. Strużycki, Difin, Warszawa 2011
8. *„Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, PARP, Warszawa 2011
9. M. Romanowska *„Planowanie strategiczne w przedsiębiorstwie”*, PWE, Warszawa 2009
10. *„Zarządzanie małą i średnią firmą”*, redakcja naukowa M. Matejun, Difin, Warszawa 2012

INFLUENCE OF REGIONAL FACTORS ON FUNCTIONING OF SMALL-SIZED ENTERPRISES

Key words: small and medium-sized business sector, regions, development of enterprises, competitiveness

Summary

The economic situation and the developmental micro potential, of small and medium enterprises in the deciding way influences both to the rate of growth of the total economy, as well as individual regions. On the other hand, it is also a situation in regions, dynamics

of changes of factors describing the economy of the given region more and more strongly influence activity of business entities. From it the account in the article was also concentrated attention on indicating regional conditioning of the development of enterprises. Because they have peculiar character. Enterprises are dependent on them, but also on a lot can be received from this conditioning. And so regional conditioning is grouping factors, of which proper combination of perhaps deciding to contribute to the forming of prospects of the development of enterprises, as well as raising the level of their competitiveness.